

HERCEG ESTERHÁZY HENGERMALOM

WALZENMÜHLE HERZOG ESTERHÁZY

PRINCE ESTERHÁZY ROLLER MILL

1925-ben a hajdani burgonya- és kukorica-földeken megépült az Esterházy-hitbizomány legnagyobb dombóvári ipari beruházása, a hengermalom, amelyhez rendes nyomtávolságú iparvágányt vezettek az újdombóvári állomástól. A malom háromemeletes volt, mellette kétemeletes gabona- és lisztraktárral. Ezek a hatalmas vasbeton silók 100 vagonnyi liszt és 200 vagonnyi gabona befogadására voltak alkalmasak. A raktárakat a malommal vashíd kötötte össze.

A malomépítést a hercegi uradalom önerőből végezte. Az épületek (malom és a három lakóépület igazgatónak, irodáknak, tiszteknek) mind hercegi téglából és fából készültek. A liszt- és gabonaraktaikat a budapesti Pittl és Brausewetter cég készítette vasbetonból. A malom gabonatisztító-, őrő- és szitálóberendezéseit a budapesti Wörner gyár szállította, a gépezetet Röck István gépgyára készítette. Önálló villamos-centráléval, áramfejlesztő teleppel is rendelkezett az üzem, amely nemcsak a malom, de a hozzá tartozó lakóépületek világítását, sőt a közeli faaprító telepet és a téglagyárat is ellátta villamos energiával. A hengermalom avatásán, 1925. január 15-én megjelent herceg Esterházy Pál is.

A hengermalom „hátszaga” elsősorban a nagy kiterjedésű dombóvári uradalom volt, vásárolt gabonát is őrölt, valamint a „nagyközönség”, a parasztgazdák rendelkezésére is állt. A háromemeletes malomépület nem csak magasságával volt a dombóváriak büszkesége, de az 1930-as években Tolna megye legnagyobb teljesítményű malma is volt, 40 dolgozót foglalkoztatott, termelési értéke meghaladta az évi 2 millió pengőt. Igazgatója Láng Alajos, aki kinevezése előtt a budapesti hengermalom vezetője volt. (Láng a dombóvári úszósport támogatója és híres tréner is volt egyben.)

FORRÁS • QUELLE • SOURCE
Takács Istvánné: Felsőleperd. Dombóvár, 2013.

Im Jahr 1925 wurde auf den ehemaligen Kartoffel- und Maisfeldern die Walzenmühle, die größte industrielle Investition des Fideikommisses Esterházy in Dombóvár erbaut. Zur Walzenmühle wurde ein Industriegleis mit normaler Spurweite vom Bahnhof Neudombóvár geführt. Die Mühle war dreistöckig, daneben stand ein zweistöckiges Getreide- und Mehllager. Diese riesengroße Eisenbetonsilos konnten 100 Waggonen Mehl und 200 Waggonen Getreide lagern. Die Lager waren mit der Mühle durch Eisenbrücke verbunden.

Die fürstliche Domäne verrichtete die Bauarbeiten der Mühle aus eigener Kraft. Alle Gebäude (die Mühle, und die drei Wohngebäude für Direktor, für Büros, für Offiziere) wurden aus fürstlichen Ziegeln und Holz gemacht. Die Budapester Firmen Pittl und Brausewetter stellten die Mehl- und Getreidelager aus Eisenbeton fertig. Die Budapester Fabrik Wörner lieferte den Getreidereiniger, die Mahl- und Siebanlage der Mühle und die Maschinenfabrik von István Röck machte die Maschine. Die Fabrik verfügte über eigenes elektrisches Kraftwerk, eine Lichtmaschinen-Batterie, die nicht nur für die Beleuchtung der Mühle, und der dazugehörigen Wohngebäude sorgte, sondern auch das Holzhäckslerlager und die Ziegelfabrik wurde mit elektrischer Energie versehen. Bei der Einweihung der Walzenmühle am 15. Januar 1925 erschien auch Pál Esterházy.

Das „Hinterland” der Walzenmühle war in erster Linie die großflächige Dombóvárer Domäne. Die Mühle mahlte auch gekauftes Getreide und stellte auch zur Verfügung des „großen Publikums” der Bauer. Die Dombóvárer Einwohner waren nicht nur wegen der Höhe auf die dreistöckige Mühle stolz, sondern auch auf ihre Leistung. In den 1930er Jahren war sie die leistungsstärkste Mühle im Komitat Tolnau und hatte 40 Beschäftigten. Der Produktionswert war größer als 2 Millionen Pengő (altes ungarisches Zahlungsmittel) pro Jahr. Der Direktor war Alajos Láng, der vor seiner Ernennung der Leiter der Budapester Walzenmühle war. (Láng war der Unterstützer und bedeutender Trainer des Dombóvárer Schwimmsports).

In 1925, the largest industrial development of the Esterházy estate tail at Dombóvár—the roller mill—was built on former potato and corn fields, with a dedicated industrial railway track of standard gauge for access from Újdombóvár station. The mill was three storeys high, with a two-storey grain and flour depot beside it. These huge reinforced concrete silos could hold 100 waggons of flour and 200 waggons of grain. The repositories were interconnected with the mill by an iron bridge.

The mill was constructed by the princely demesne completely from its own resources. The buildings (the mill and the three residential buildings for management, offices and officers) were all made of the bricks and timber provided by the Prince. The flour and grain depots were made of reinforced concrete by the company Pittl & Brausewetter from Budapest. Grain cleaning, grinding and screening equipment for the mill was supplied by the Wörner Works of Budapest, the machinery was produced by István Röck's machine works. The plant was also equipped with an independent power house, that is, a generation plant, supplying electricity not only to the mill but to complementing residential buildings for lighting, even to the nearby timber cutting plant and brick works. Pál Esterházy also attended the inauguration ceremony of the roller mill on 15 January 1925.

The „hinterland” of the roller mill primarily comprised the vast Dombóvár demesne; purchased grain was also ground here, and the mill was available to the „general public”, to farmers as well. The three-storey mill building was the pride of Dombóvár people not only because of its height, but also because in the 1930s it was the mill of the highest output in Tolna County with 40 employees and an annual production value exceeding 2 million pengő. The director was Alajos Láng, formerly manager of the Budapest roller mill before his appointment. (At the same time, Láng was a supporter and famous trainer of swimming at Dombóvár.)

